

Alma Jeftić

(Ne)stvarnost vremena

Čitaoče, ovo nije prvoaprilska šala!

McTaggart se među prvim analitičkim filozofima bavio problemom protoka vremena. Tako je u svom radu predložio dvije "vremenske serije". Prva serija, ili A serija, određuje događaj prema njegovom odnosu sa prošlošću, sadašnjošću i budućnošću, dok B serija zanemaruje upućivanje na prošlost i budućnost, te prihvata samo „ranije od“ i „prije nego“.

Ipak, i sam McTaggart se bez obzira na svoja promišljanja o dvije serije slaže sa idejom „nestvarnosti vremena“. Ono što je u jednom trenu sadašnjost, u drugom je prošlost, a ta ista prošlost, u istom trenu, može biti nečija budućnost. I tako redom... Nestvarno u stvarnosti.

O vremenu se često razgovara. Tačnije, o tome kako brzo protiče. Tako na primjer dobijete pozivnicu za proslavu desete godišnjice mature. I onda ne možete da vjerujete da je prošlo već deset godina kako ste završili srednju školu, gimnazijalske klupe zamijenili nekim drugim, a dotadašnje brige uvećali. Iako se ovo posljednje u tom trenutku doimalo nestvarnim, jer ta tačka u vremenu nije bila u stanju pojmiti kako ono što smo imali do tada može postati dječija igra za ono što tek slijedi... A to je sada pitanje B serije, „ranije od“ i „prije nego“:

Ipak, najsurovija istina je da vremepolov ne postoji (bar ne u javnosti). I samim tim, ostaje nam da se pripremamo za ono što će biti, dok sređujemo ono što je sada. Pamćenje, ma koliko podrazumijevalo kognitivne procese, zapravo je socijalna kategorija. I sada ću dozvoliti sebi da, u skladu sa prethodno navedenim, „iskrivim“ Sada u skladu sa Nekad, pa uživam u smjeni kiše i sunca (jer je potpuno isto vrijeme bilo i prije deset godina), teškoj torbi koju nosim (jer su u njoj i dalje knjige, malo drugačije, ali i dalje knjige), i tastaturi s kojom se i dalje družim (jer sam to radila i tada, ali u druge svrhe). Onda ostaje samo još jedno pitanje: *Šta se promijenilo?*

Neke stvari su, baš kao i neka pitanja, pogrešno postavljene. U ovom slučaju, pitanje treba postaviti drugačije: *Šta smo učinili da bi neke stvari bile drugačije?* Kada se o tome raspravlja, izgleda da je problem vremena najizraženiji. Ono što je *Sada* iznenada postaje *Bit će*, a ono što *Bi Trebalo Biti*, postaje *Bilo Je*. I tako u krug. Izgleda kao da vrijeme ne teče, nego kruži. Zbog toga i ne možemo da pronađemo razliku. Gdje god krenuli, vratimo se u onu istu tačku. Samo u ovom slučaju sa malo više sijedih vlasi i još više izgovora.

Daleko od toga da smo se i mi kretali u krugu. Prije bih mogla reći – mi smo stavljeni u krug. Sada je na nama da odaberemo svoju putanju – kružnu, horizontalnu ili vertikalnu. U svakom slučaju, svaka je bolja od ponavljanja starih i već utvrđenih. Jer historija nas je naučila da one, iako provjerene, nisu donijele ništa dobro. Bar ne generaciji koja je prije deset godina završila srednju, a prije četrnaest osnovnu školu. Ako je na nama da razbijemo krug u koji smo ubačeni, onda vrijeme više ništa ne znači.

Od nekad do sad, Evropa je i dalje daleko. Ali mi smo još uvijek tu. I dobro utabana kružna staza bi trebala biti prekinuta, ako ni zbog čega drugog, onda zbog onih koji će za narednih deset godina obilježavati dvadeset godina mature. Zbog nas i zbog vremena – da više nikada ne ponovimo isti krug. Zvuči egoistično, ali je naše – da više ne ponavljamo tuđe greške, ali i da ne prebacujemo odgovornost na one koji će tek doći.

Sretna nam godišnjica mature i sve ono što smo bili, što jesmo i što ćemo tek biti, bez obzira koju vremensku seriju podržavali. Jer Evropi je svejedno. Ona definitivno ne ovisi o vremenu. Ali nije ni tačka na kružnici.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>